

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

ՀԱՆԴԻՍԱԽՈՐ ԲԱՑՈՒՄԸ

ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՅՈՎՍԷՓ ԱՐԳԱՐԻ ՕՐՐԵԼԻՆ, ՍՈՎԵՄ. ՍՈՑ. Հանրապետութիւններու Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիայի իսկական անդամ, ծնած է 1887 թւականին:

Յ. Ա. Օրրելին Փետրոսպոլսի Համալսարանի սանն է:

1906 թւականէն ան իր ուսուցիչ Ն. Ե. Մառի ղեկավարութեամբ եռանդուն մասնակցութիւն է ունեցած Անիի հնարանական պեղումներուն: Այն ժամանակէն ակադեմիայի Հայագէտ Յ. Ա. Օրրելի անունը կապուած է Ն. Ե. Մառի անուն հետ, որուն աշակերտը եւ ուսմունքի հետեւողական շարունակողն է ան:

Հայաստանի հնարանութեան, ճարտարապետութեան պատմութեան, ֆոլկլորի, բանասիրութեան, էպիգրաֆիկայի, Հայաստանի պատմութեան վերաբերեալ Յ. Ա. Օրրելի բազմաթիւ հետազոտութիւնները արժէքաւոր աւանդ են Սովետական եւ Համաշխարհային գիտութեան մէջ:

1934 թւականէն Յ. Ա. Օրրելին կը ղեկավարէ Պետական էրմիթաթ Թանգարանը:

1938 թւականին Յ. Ա. Օրրելին ընտրուեցաւ Սովետ Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիայի Հայկական ծիւղի Նախագահ: Այդ դիրքին մէջ ան մեծ ջանք է գործ դրաւ ծիւղը Սովետական Հայաստանի գիտական մտքի հանրաճանաչ կեդրոն դարձնելու համար:

Յառաջաւոր գիտութեան ակադեմիայի ներկայացուցիչ Ակադեմիկոս Յ. Ա. Օրրելի անունը լայնօրէն յայտնի է, ինչպէս Սովետ Միութեան մէջ, այնպէս ալ անոր սահմաններէն դուրս:

Յ. Ա. ՕՐՐԵԼԻ

Անցեալ Նոյեմբեր 29-ին, Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետութեան հռչակման 23-րդ տարեդարձի օրը Ա. Սպենդիարեանի անուն լենինի շքանշանակիր Օփերայի եւ Պարերգի Պետական Թատրոնին մէջ կայացաւ հանդիսաւոր ժողով մը, նւիրուած Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի կազմակերպման: Ներկայիս ամբողջ Հայ ժողովուրդին համակած բացառիկ բերկրանքը այդ ժողովին մէջ վերածուեցաւ սովետական հայրենասիրութեան հզօր ցոյցի մը: Ամբողջ դահլիճը, ուր հաւաքուել էին ժողովուրդի լաւագոյն ներկայացուցիչները, ոտքի կանգնած, կրկարատեւ ծափահարութիւններով պատուաւոր նախագահութեան մէջ կ'ընտրէ Գերագոյն Գլխաւոր Հրամանատար, Սովետ Միութեան Մարաջախտ ընկեր Սթալինը եւ անոր մերձաւորագոյն զինակիցները, Համամիութենական Կոմունիստ (Պոլշեվիկ) Կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի Քաղաքական Պորհուրդի անդամները եւ թեկնածուները:

Հանդիսաւոր նիստի նախագահութեան մէջ են՝ Հայաստանի Կոմունիստ (Պոլշեվիկ) Կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի քարտուղար ընկեր Գր. Յարութիւնեանը, Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետութեան Գերագոյն Սովետի նախագահութեան նախագահ ընկ. Մ. Պապեանը, նոր կազմակերպուած Գիտութիւններու Ակադեմիայի իսկական անդամներ, եւ հիւրերը՝ Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետութիւններու Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի, Վրացական Սովետ. Սոց. Հանրապետութեան Գիտութիւններու Ակադե-

միայի եւ Ադրբեջանի գիտական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները:

Փայլուն զեկուցումով մը հանդէս եկաւ Հայկական Ս. Ս. Հանրապետութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահ, Սովետ Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի իսկական անդամ ընկ. Յ. Ա. Օրրելին:

— Աւելի քան երկուք ու կէս հազար տարի առաջ, — ըսաւ ան, — Հայկական հողին վրա կ'ստեղծէին մշակութային մեծ արժէքներ: Մէկ ու կէս հազար տարի առաջ ծնունդ առաւ Հայկական գրութիւնը եւ մեր հին շատ գիտնականներն ու գրողները հոյակապ երկեր ստեղծեցին Հայ ժողովուրդի լեզուով, ժողովուրդի, որ այսօր հանդիսաւորապէս կը բանա իր Գիտութիւններու Ակադեմիան:

Զեկուցողը մանրամասնօրէն կը պատմէ դեռ եւս հին ժամանակներուն Ռուս եւ Հայ ժողովուրդներու մշակոյթին միջեւ ստեղծուած կապերու եւ այդ կապերու դարգացման մասին:

— 19-րդ դարուն, — ըսաւ ան, — Հայ ժողովուրդի լաւագոյն մարդիկը կարողացան ուղի մը գտնել դէպի Ռուս ժողովուրդի լաւագոյն մարդոց հողին: Ռուսական մշակոյթին հետ ունեցած կապերն ամրապնդուեցան: Հոկտեմբերեան մեծ Յեղափոխութենէն յետո հանճարեղ առաջնորդներ լենինի եւ Սթալինի կոչով դէպի Հայ ժողովուրդը ձգուեցան բարեկամական ձեռքեր, որպէս զի օգնեն անոր վերածնելու: Ատոնք մեր ամբողջ մեծ երկրի ժողովուրդներու ձեռքերն էին:

Զեկուցողը միւսնոյն ժամանակ մանրամասնօրէն կը պատմէ այն անհամար աղէտներն ու (Շարունակութիւնը Տես Գ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՀԱՆԴԻՍԱԽՈՐ ԲԱՑՈՒՄԸ

(Շարունակում Ա. էջէն)

դժբախտութիւնները, որ բազմիցս Հայ ժողովուրդին պատճառեր են Գերմանական իմփերիալիզմի նւաճողական ծրագիրները: Ան կը խօսի այն յատուկ հաշիւներու մասին, որ Հայերն ունին Գերմանացիներուն հետ, որոնց ձեռքով միլիոնէ աւելի աշխատաւոր Հայեր զոհուել են:

Հայ ժողովուրդը հսկայական եւ հոյակապ նւաճումներ ձեռք բերել է Սովետ իշխանութեան տարիներուն, ըլլալով հաւասար մէկ անդամը Սովետ Միութեան ժողովուրդներու մեծ ընտանիքին մէջ: Ակադեմիկոս Օրբելի տւեալներ կը բերէ, որոնք կը բնորոշեն Հայկական Ս. Սոց. Հանրապետութեան ժողովրդական ամբողջ տընտեսութեան ու մշակոյթի վիթխարի աճումը սկսած 1920 թւականէն: Այդ ժամանակամիջոցին Հայաստանի մէջ ցանքի տարածութիւնը աւելցեր է վեց անգամ: Հանրապետութեան մէջ այժմ կան 25 թատրոններ: Մի միայն Սովետ Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի Հայկական ճիւղի դրութեան մէջ կային 18 դանազան գիտական հաստատութիւններ:

— Այդ ամենը, — յայտարարեց զեկուցանողը, — հնարաւոր էր մի միայն մեր Սթալինեան օրերուն, երբ մշակոյթն ու գիտութիւնը շրջապատուած են իսկապէս համաժողովրդական հողատարութեամբ:

Յ. Ա. Օրբելի շատ ջերմ խօսքեր կը սփռէ այն մեծ օգնութեան, որ գիտնականներուն նշանակալից օրէն ցոյց տւել է Սովետ Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիան: Այդ օգնութիւնն առանձնապէս նշանակալից է եղեր վերջին 5-6 տարիներու ընթացքին:

Այնուհետեւ զեկուցանողը կը պատմէ գիտական այն մեծ վարպետներու մասին, որ կուտակել է Հայկական Հանրապետութիւնը:

— Մենք երջանիկ ենք անով, որ Հայկական Սովետ. Սոց. Հանրապետութեան կառավարութիւնն արտայայտելով ամբողջ ժողովուրդին կամքը, մեր Ակադեմիայի կազմին մէջ հաստատել է այնպիսի պատկառելի գիտնականներ, որոնց աշխատութիւնները ժողովրդական են ու յայտնի են ամբողջ ժողովուրդին: Մեր Ակադեմիայի իսկական անդամներու տարիքային տիրափազոնը կը տատանուի 35-էն մինչեւ 86 տարին: Այդ երջանիկ գուպարումը ցոյց կուտա, որ մեր երիտասարդ գիտնականներն ունին ծերերու փառաւոր ժառանգութիւնները որդեգրելու բոլոր հնարաւորութիւնները:

— Մեր Ակադեմիան, — կը շարունակէ ընկ. Օրբելին, — ստեղծուել է ամենաարիւնահեղ մարտերու օրերուն, երբ Սովետ Միութեան բոլոր ժողովուրդներու լաւագոյն դաւակները յաղթականօրէն զէպի Արեւմուտք կը քշեն Գերմանաֆաշական հրոսակախումբերը: Մեզ շատ ուշադրութիւն նւիրուած է, հսկայական հնարաւորութիւններ տրուած են, եւ մեր Ակադեմիան պէտք է արգարացնէ ժողովուրդի բարձր վստահութիւնը: Մենք պէտք է անդուլ եւ բարերար աշխատանք տանինք Սովետ Միութեան պաշտպանութիւնը ա՛լ աւելի ամրապնդելու համար:

Բնորոշելով գիտութեան դանազան ճիւղերու աշխատողներուն առջեւ կանգնած մեծ խնդիրները, ընկ. Օրբելի իր զեկուցումը վերջացուց հետեւեալ խօսքերով.

— Մեր Ակադեմիան պէտք է աշխատի այնպէս, որ ժողովուրդը անոր մէջ տեսնէ մեծ մըտածող ու զօրավար ընկեր Սթալինի կերպար/արտացոլացումը ճիշտ այնպէս՝ ինչպէս մեր դարաշրջանի բոլոր մեծ գործերուն մէջ ժողովուրդը կը տեսնէ իր մեծ առաջնորդի հանճարի արտացոլացումը:

«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

Նոյեմբեր 30, 1943